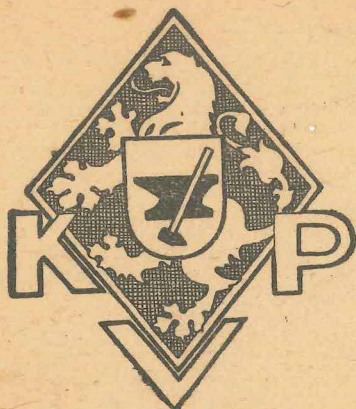

1946

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

HET KAN HET MOET

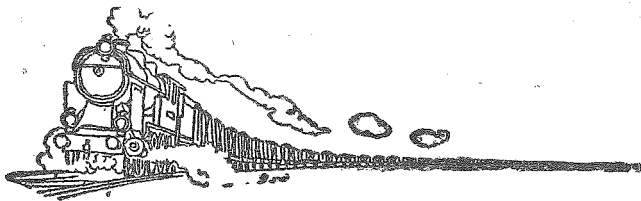
Het program van de
Katholieke Volkspartij

Ons Urgentieprogram

Het ziekenhuis vraagt kolen voor de centrale verwarming; moeder de vrouw hoopt toch maar en bidt, dat zij haar huiskamerijde warm kan stoken tegen het uur, dat de kinderen koud en doorregend van school en vader moe en rillerig van zijn werk komt; de gasfabriek en de elektrische centrale zitten om kolen te springen; de schilder moet toch een paar dove kooltjes in zijn potkachel hebben, wil hij op zijn atelier geen verkleumde duim door het gat van het palet steken; in een steenkoud klaslokaal kunnen de kinderen de tafel van zeven niet leren; de stoomboot raakt niet van de steiger los, wanneer het ruim geen stapels brandstof bergt..... en op het wijde rangeerterrein te Susteren wordt de kilometerlange kolen-trein samengesteld. Puffend en blazend rijt de locomotief wagen aan wagen aaneen. Daar gaat een signaal omhoog, daar klinkt een fluit, de machine stampst; langzaam rollen de zware wagens naar het Noorden. Het ziekenhuis, de huiskamer, de fabriek, de werkplaats, de school, de boot, alles krijgt z'n kolen, waarom alles zo dringend verlegen zat.

Met een rijkbeladen trage trein, die op zijn stage en zekere vaart allerhande doeleinden bereikt en wel op tijd, kijk, daarmee is ons urgentieprogram te vergelijken.

Een trein brandstof, die vuur en gloed verschaft; een trein van hefst negen-en-zeventig wagens, welke bestemd zijn voor acht stations.....

II

Ons volksleven is verchild en verkleurd

Veronderstel eens, dat het ziekenhuis verwarmd is, maar de school niet. De kinderen van de school zouden al te gauw patiënten in het ziekenhuis worden en op zo'n massale opname is geen ziekenhuis berekend. Denk u in, dat de boot onder stoom ligt en de machines in de fabriek stil liggen; dan heeft het geen zin, dat het schip uitvaart, want het zal niet geladen kunnen worden. De brandstof moet gelijkelijk worden verdeeld, dat staat vast.

Dit geldt nog veel fringender in geestelijk opzicht. De gloed, welke uitgaat van tienduizenden mannen, die de Stille Omgang lopen, is versterkend en weldadig en aan God is het, om genadig die warmte te verspreiden over heel het land en heel het volk; maar zij die de verantwoordelijkheid dragen voor de leiding van dat volk en ook allen, die mede willen werken aan het algemeen welzijn van dat volk, zij mogen er zich niet bij neerleggen, dat honderdduizenden niets, maar dan ook geen sikkepit begrijpen van de bezieling, welke de tienduizenden drijft. Katholieken kunnen zich daar ook niet bij neerleggen; men hoeft immers helemaal geen licht te zijn om te beseffen, dat welvaart en geluk nooit kunnen worden geschonken aan een volk, dat den Schepper van alle voorspoed en de Bron van alle vrede niet kent en miskent.

Wij hebben schromelijk veel geleden, zedelijk en geestelijk beschouwd in die jaren welke twee wereldoorlogen omvatten. Nu is het niet de taak van den Staatsman en van hen, die hem omringen, om boetpreken te houden; zijn plicht en de plicht van allen, die den Staatsman tot hulp en steun strekken, is het om vóór alles te zorgen, dat de eerbied voor God en de aanvaarding van Christus' Koningchap erkend worden.

In alle lagen van de bevolking moet het geloof in God herboren en verlevendigd worden en tegelijk daarmee het inzicht in de waarde van de orde, die de rust in de gemeenschap garandeert.

U en ik en iedere medeburger zijn schepselen en kinderen van God, geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis. Daaraan ontlene u en ik en elke medeburger de rechten en plichten onzer persoonlijkheid. Om wille van die rechten en plichten vergt u van mij eerbied voor uw menselijke persoonlijkheid, zoals ik die van u mag vorderen en wij samen de persoonlijkheid van iederen evennaaste hooghouden.

Mij dunkt, het hoeft niet uitvoerig te worden verklaard, hoe het gezin, uw en mijn gezin en het gezin van iederen man en vrouw aan Gods wil eigen plichten en rechten ontlene, welke op hun beurt gerespecteerd en zuiver moeten worden gehouden. En ten slotte vormen onze geheiligde gezinnen ons lieve vaderland.

God, die op de grens van zee en zand
een volk zijn plek woude geven,
die het zijn taal schonk, stam en stand
en hooglijk hebt verheven;
verieen als blijvend onderpand
van Uw genade het kleine land
eeuwig en vrij te leven!

Het is de allereerste taak van de Overheid in een christelijk land de eerbied voor God, voor de menschelijke persoon, het gezin en het vaderland en ten slotte voor het wettig gezag, dat uit God komt, te versterken, bijzonder in een tijd, waarin die eerbied schade leed.

Het is nogal glad, dat de Overheid zich van die belangrijkste, meest principieele taak kwijten moet door middel van verboden en geboden.

De Overheid moet weten te verordonneren: dat mag niet, en zij moet weten te bevelen: dit zal gebeuren ter bevordering van Gods rechten en het belang Zijner Schepselen, die in een nationaal, gewijd gemeenschapsverband verenigd zijn.

En wanneer een grote, staatkundige vereniging zich laat leiden en bezelen door dit principe, zal zij de Overheid meehelpen bij de formulering van die verboden en geboden. Vandaar dat de Katholieke Volkspartij een vorm geeft aan een reeks geboden.

Op de allereerste plaats moeten de erkenning van God en de harmonie van persoonlijkheid, gezin en vaderland worden neergelegd in dat staatsstuk, dat het bestaan van volk en land waarborgt: de Grondwet. Als dat geschiedt, dan worden de eerbied voor God en het respect voor de menschelijke waarde, de heiligheid van het gezin en de liefde voor het vaderland des te gemakkelijker bevorderd in het openbare leven: bij de opvoeding der jeugd op school en na schooltijd, bij de opvoeding der massa door de radio, te allen tijde vooral op Zondag, de dag des Heren, en op alle plaatsen, bijzonder op straat, waar nota bene nog steeds niet overal de openbare godsdienstuitoefening wordt geduld.

Naast de geboden staan de verboden, welke nochtans een opbouwende strekking hebben.

Slechte praktijken, die de geestelijke fundamenteën van een volk endermijnen, moeten streng verboden worden. Geboortebepanking, zoals het neo-Malthusianisme dat durft te regelen, en uitspattingen van allerlei aard — men behoeft slechts een blik te werpen in de lawaalerige, ziellose, brutale, schemerduistere wijk van het openbare grote-stadsvermaak om zich te kunnen vergewissen over het karakter van de ontspanning der massa — de bevordering van de echtscheiding, welke verscholen ligt als de pit in een vrucht in de vergemakkelijking van de huwelijksontbinding, dat alles moet worden tegengegaan met verboden, die tegelijk met het uitroeien van onkruid vruchtbaar zaad uitwerpen.

De Overheid beschermt dus het gezin — om wille van zichzelf om wille van dat gezin en bovenal om wille van Gods eer; de Staats-overheid versterke, naar en op de wijze, waarop haar dit mogelijk is, de huwelijksband en de Overheid trede met bijzondere welwillendheid die bruidsparen tegemoet, die eerst het Sacrament ontvangen willen of wel, die eerst hun trouwbelofte voor den Bedienaar van de godsdienst willen uitspreken, voordat zij zich in de Burgerlijke Stand laten inschrijven.

En toch welke waarborgen biedt dat allemaal, wanneer het volk, hoe ook beledigd en vernederd, hoe ook geslagen en mishandeld, de wonderde orde niet erkent van de Liefde, die lijdt en om gerechtig-

held smeekt, die strijdt en onoverwinnelijk is zelfs in de dood, maar die niet haat, omdat de haat verstikt en onvruchtbaar maakt. . .

De overheid regule de reactie van het getergde land.....

Wanneer kwaasie apen van jongens den koning der dieren, den nobelen leeuw, gearard hebben, dan zal de directeur van de dierentuin de gracht, die het vrije domein van zijn majestesteijke beschermelingen omgrenst, niet piepen om het dier de kans te geven op zijn lastposten los te stormen; de directeur zal zijn machtig, sterk, overspannen leeuwenvolk eerder afleiden, ook als de rekels zijn teruggedeinsd. Iedere vergelijking gaat mank: onze vijanden waren duizendmaal erger dan kwajongens, wij zijn als mensen koninklijker dan leeuwen... de overheid, zij is misschien niet meer dan de directeur van een dierentuin. Hoe het zij: de Nederlandse leeuw is opgehitst tot het uiterste. Maar dit mag niet tot gevolg hebben, dat men de omheining van de Nederlandse tuin afbreekt.

Van grote betekenis — een betekenis, die de innerlijke waarde van de Katholieke Volkspartij treffend aanduidt — is ontegenzeggelijk de tweede paragraaf van het eerste programmoofdstuk.

Met kracht dienen alle publieke uitingen en praktijken te worden tegengegaan, die ingegeven door rechtmatige verafschuwing van het ons aangedane kwaad, in de overweldigers van ons volk geen medemenschen meer erkennen.

Bemint uw vijanden!

't Is moeilijk maar noodzakelijk. Moeten een mens en een gezin zich Gods zegen waardig maken, een volk moet dit ook. Een christelijk volk slechts kan dit beseffen. Eert God — hebt uw vijanden lief!

Nooit zou men van een herstelde Moerdijkbrug kunnen spreken, wanneer een verdwaasd bouwmeester een der pijlers van hout zou laten optrekken. Nooit zal men van een herrezen Nederland kunnen gewagen, als weerwraak en haat blijven gevoed. De houten pijler moet er een van graniet en basalt zijn — onrechtvaardigheid en ongerechtigheid moeten worden vervangen door rechtvaardigheid en gerechtigheid. En gelijk op de sterkste pijlers de bogen met de wijdeste spanning rusten, zal op liefde en recht de nationale fierheid zeten.

Zo worden nationale trots en politieke zuivering en berechting vervlochten in de eisen van geestelijke en zedelijke aard, welke geworteld zijn in het maatschappelijk, Katholiek beginsel.

In het belang van de Nederlandse Staat moet het overheidsapparaat snel en rechtvaardig gezuiverd worden en tegelijkertijd

het bedrijfsleven daar, waar z ij de lakens hebben uitgedeeld, die zichzelf schromelijk verrijkten in een tijd, toen de gemeenschap verafgoad werd. Tussen dwaling en diefstal, tussen schennis en verraad verkommerde het vaderland, opgebouwd in een schone orde van persoon, gezin en maatschappij. Zij, die daaraan schuldig staan, moeten gestraft worden, grondig en rechtvaardig.

Rechtvaardig.....

Gaan vaderlands liefde en zin voor het recht samen, dan brengen zij getweeën de vrucht voort van strenge zorg voor de opvoeding van den delinquent niet alleen maar ook van hen, die het slaach-offer werden, ach moesten worden, zijner waandenkbeelden en schandelijke praktijken: de kinderen. Deze jeugd geve de overheld de weelde wederom van het gezinsleven; de ouderen, die daarvoor in aanmerking komen, moeten de vrede kunnen krijgen die den verloren zoon beschoren is geweest.....

III

De machine moet dcaaien

De ziel, de geest en het wezen van den mens en van het volk maken onze voornaamste zorgen uit. Hierin onderscheiden wij ons bijzonder van de communisten; en wij durven het te getuigen: dit onderscheid is heerlijk en luisterlijk.

Dat de ziel, de geest en het wezen onze voornaamste zorg uitmaken, wil echter helemaal niet zeggen, dat de stof, de werkelijkheid en de vorm niet voorwerpen van onze..... belangrijkste zorg zouden wezen.

O, wat 'n fijnzinnige ontledingen, spot de materialist; gooi ze maar in mijn pet en geef mij brood en spelen, geld en genot.

Merkwaardig, lieve lieden, dat de materialist zo kortzichtig is. Hij vermog niet in te zien, helaas, dat voornaamste zorg voor het geestelijke samen kan, ja samen moet gaan met belangrijkste zorg voor het stoffelijke. En als wij zweren voor de stoffelijke nooddrift en welvaart even grote zorg te hebben en als w'ons daarbij beroepen op een uitspraak van den middeleeuwen heiligen Thomas van Aquino, die er zeker van was, dat een zekere welstand onontbeerlijk is voor geestelijke voorspoed, dan meesmuilt de materialist: „Da's een doekje voor het bloeden. Doel en middelen van den godsdienstigen mens in het staatkundige blijft het ziertjes winnen!” En dit nu is een domme uitspraak der kortzichtigheid. Een politieke partij, die in haar naam een geloofsovertuiging beledit, is niet uit op het winnen van ziertjes maar op het algemeen welzijn van het gemenebest, waarbij de harmonie van het geestelijke en het stoffelijke niet kan worden buitengesloten.

Ga zelf maar na, — doch bedenkt dan hierbij, dat ge „het geestelijke” niet te eng moogt opvatten. Wij moeten onder „het geestelijke” niet louter „godsdienstige beginselen” verstaan maar ook zedelijke maatstaven, sociale factoren en culturele elementen.

Onze eerste zestien wagens zijn dan afgehaakt: voor het kerkgebouw, voor het paleisje der menselijke persoonlijkheid, voor het huiselijk vertrek, waarin het gezin verenigd is, voor het raadhuys, voor de school, voor de gevangenis en het gevangenkamp..... Waar w'een wagen achterlieten, was het om te voorzien in geestelijke en zedelijke ontreddering.

Intussen konden wij eenvoudig de ogen onderweg niet sluiten voor de ruïnes en puinen, voor de bergen gruis en scherven, voor de materiële verwoesting van ons land.

Daarom roepen wij: vóór alles moeten alle handen aan het werk slaan tot herstel van de verwoeste en herbouw van de weggevaagde woningen. De geteisterde gebieden dienen het eerst te worden geholpen. En — de inhoud van ons „geestelijk” inzicht openbaart zich hier meteen al spontaan en doeltreffend: aan de behuizing van het grote gezin behoort de nodige aandacht te worden besteed!

Wie een dak boven zijn hoofd moet hebben, moet ook gekleed en geschoeid gaan, van huisraad en brandstof voorzien worden. Het spreekt vanzelf, maar wij formuleren deze eis duidelijk en bondig, dringend en dwingend. En zij, die beroofd en berooid zijn, hebben recht op het terugverkrijgen van hun bezittingen. Hier komen zedelijke beginselen in het geding. De dief en de rover, de vijand dus, die ons bestal en leegplunderde, heeft de schade goed te maken. De Overheid moet met alle middelen er naar streven, dat dit geschieden zal.

Maar bij de regeling der oorlogsschade heeft de Overheid niet alleen een bemiddelende taak, waarvan zij zich kwijt, wanneer zij de vordering van ons land bij den vijand of de vredesonderhandelaars indient, zij heeft ook een ordenende taak. Zij moet daarbij van beginselen uitgaan, die het geestelijk en sociaal-economisch belang van de gemeenschap bevorderen. Dit komt er op neer, dat de christelijke gemeenschapsgedachte bij haar voor moet zitten: als één lijdt, lijden allen mee. Allen behoven van de ene kant kleinere offers te brengen, om de smart van het grote offer bij den een te lenigen. Van de andere kant volgt uit het beginsel van de nationale saamhorigheid, dat de druk van de ontzaglijke oorlogsschade zo gelijk mogelijk over alle staatsburgers verdeeld moet worden. Het algemeen belang zal hier als richtsnoer gelden. Niet mag de een alles en de ander niets vergoed krijgen; eerlijker nog gezegd: niet mag de een alles en de ander een beetje terug ontvangen. Rekening zal echter moeten worden gehouden met

de financiële factoren en..... let wel de financiële mogelijkheden, de economische factoren en..... bedenkt dat goed, de economische mogelijkheden,

de sociale factoren en..... helaas moeten wij ook hier spreken van de sociale mogelijkheden, en ten slotte

de geestelijke factoren, welke eveneens afhangen van te herleken mogelijkheden.

Draagt elkanders lasten is hier onze leuze, onze eis, waarvan overheid en volk de zin moeten beseffen!

Lijden de velen, die in de oorlog verminkt zijn, alleen stoffelijke ellende? Wie zal niet erkennen, dat zij geestelijk mijlen ver op de eerste plaats zijn achteruitgezet. Op geestelijke wijze moet in hun nood voorzien worden. Dat komt hier neer op sociale en op culturele maatregelen en om het practisch te zeggen: op herscholing. De Overheid moet aan de scholing en herscholing van de oorlogsverminkten haar ruimste en krachtigste steun geven — opdat zij een nieuwe, nuttige plaats in het maatschappelijke bedrijfsleven kunnen innemen. Hier springt onwillekeurig een raadsel uit de pen.

Wat zou volgens het oordeel van de aandachtige lezeres en van den belangstellenden lezer nu logisch uit het voorgaande volgen? Weinigen zullen met de vraag in de knel zitten.

Wij kunnen de huizen niet opbouwen en de fabrieken in puin laten liggen. Wij kunnen het volksleven niet versterken en het bedrijfsleven veronachtzamen.

Dat is urgent, mijne vrienden!, het bedrijfsleven moet weer op de been; landbouw en industrie moeten aan de nodige grondstof worden geholpen; het verkeer dient hersteld. De Overheid heeft hier een regerende taak; zij zal toezicht houden op de ontwikkeling van het economische leven, maar zij verstikke niet de geest van durf, van aanpakken, van initiatief, die voor den persoonlijken, verstandigen, denkenden, strevenden mens de arbeid verzoet en de moeite en zorgen waard maakt!

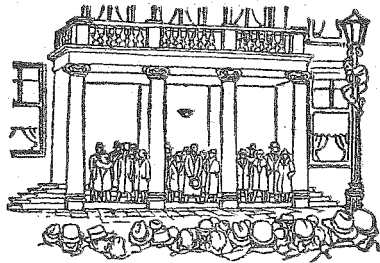
Dat is urgent, Excellenties en Staatssocialisten: het algemeen welzijn vergt, dat de ondernemingsgeest van de mensheid zich kan uiten, ik zou durven zeggen: dat de mens zich in het avontuur van zijn plannen werpt, tot zijn eigen bevrediging, voor het geluk van zijn gezin en voor de wederopbouw van zijn vaderland.

En kunt ge u voorstellen wat er van het volk en het land terecht komt, wanneer huizen en fabrieken worden opgetrokken en kerken en scholen vernield? Ge hebt niet veel fantasie nodig om met zekerheid vast te stellen, dat dan uiteindelijk niet de vlag op de kap geraakt en de bliksemaffleider boven op de hoge schoorsteenpijpen van het bedrijf. Kerken, scholen en verenigingsgebouwen vormen een onmisbaar bestanddeel in het gemeenschapsleven, ja: schouwburgen en voetbalvelden inclus. Deze gebouwen moeten dus aan hun sociale bestemming teruggegeven worden of met de nodige vaart worden herbouwd.

Het een en ander past zich tot een geheel, dat de grenzen van ons herrezen Nederland omvat: elf gewesten, ieder met zijn eigen geestelijke structuur en stoffelijke verschijnselen, elf provincies, ieder met eigen zelfstandigheid en geaardheid. In een schone en vruchtdragende orde moet aan het land een nieuw aanschijn worden gegeven, waarbij alles tot zijn recht komt. Een ideaal! Maar toch zal het al een begin van krachtige verwerkelijking vinden wanneer daartoe een nationaal plan wordt ontworpen. Daarom rangeren wij één wagen met dit verlangen voor het departementsgebouw van den toekomstigen minister-president!

IV

De menigte onder het balkon

Van minister-president..... van regeringshoofd gesproken!

Wij kennen hem en met hem de andere ministers van op de brug en dat wil eigenlijk zeggen: van achter de microfoon. Wij nemen daar vrede mee, en wanneer onze Excellenties hun stemmen door de radio laten klinken dán, wanneer 's lands belang het vergt, maken zij de nodige diepe indruk op ons. Wij zijn er het volk niet naar, om aan ons voornaamste regeringsgebouw een hoog balkonnetje te welen, zoals de Italianen dat hadden aan het Palazzo Venezia om er een zekeren Mussolini tegen zijn onderkaak te kijken, of zoals de Duitsers het bezaten aan de Reichskanzlei, waar ze een zekeren schreeuwenden Hitler overbruiden. Nee, óns balkon is voor onze Koningin gereserveerd!

Toch moet zo'n balkon voor een regering een voortreffelijk nuttig ding wezen, want het zal voor 's lands bestuur voortreffelijk nuttig zijn 'n keer een blik te kunnen slaan op de menigte, niet om ze op te zwepen, niet om ze zoet te maken met beloften, maar om ze 'ns goed in de ogen te zien. Daar staan dan de mannen, de vrouwen en de jeugd van het eigen volk, dat geleid en gevoerd moet worden naar betere welvaart en gedegen voorspoed; daar staan dan de arbeiders, de ambtenaren, de boeren en tuinders, de middenstanders, de ondernemers, de onderwijzers, de ouden van dagen. Zij allen hebben hun persoonlijke noden, welke door een wijs landsbestuur het beste gelenigd kunnen worden; zij allen hebben billijke wensen, welke vervulling de groep sterker en gezonder en tegelijk het volk in zijn geheel krachtiger en gaver maakt.

Maar ach, we hebben geen balkon doch we hebben wel een Kamergebouw, waarin de volksvertegenwoordiging haar zetel heeft en... de regering haar tafel. Die volksvertegenwoordiging bezit met de regering wetgevende macht. En die volksvertegenwoordiging vertegenwoordigt de arbeiders, de ambtenaren, de boeren en tuinders, de middenstanders, de ondernemers, de onderwijzers, de ouden van dagen.

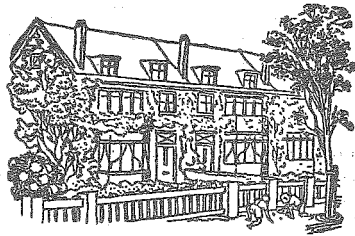
Het is nu maar de vraag, hoe die volksvertegenwoordiging de belangen van die arbeiders, die ambtenaren, die boeren en tuinders,

die middenstanders, die ondernemers, die onderwijzers, die ouden van dagen zal behartigen.

Op die vraag kunnen wij een antwoord geven voor zover die volksvertegenwoordiging zal bestaan uit Katholieken en uit die leden, die het program van de Katholieke Volkspartij onderschrijven en willen verwezenlijken.

En nu wij zóver zijn, is het goed op te merken, dat die Katholieke Volkspartij een Katholieke Partij is van het volk, het volk, dat — wij herhalen hier de litanie voor de vierde maal, de arbeiders, de ambtenaren, de boeren en de tuinders, de middenstanders, de ondernemers, de onderwijzers, de ouden van dagen omvat. Ik hoop, dat iedere lezeres en lezer van dit boekje zich, makkelijk vindt in een van deze belangrijke groepen.

De arbeiders

De Overheid moet zorgen, dat iedere arbeider voor zich en zijn gesin, groot of klein, een redelijk bestaan kan vinden. Dat is ronde taal. Dat is geen belofte. Dat kan, dat moet.

Dat betekent een behoorlijk minimumloon, waarbij vanzelf naar voren springt, dat de persoonlijke prestaties van den arbeider, — den verstandigen, den noesten, den deskundigen werkman — beloning moeten vinden in zijn loon. Hierin steekt een deel arbeidsvreugde, die zijn recht is, die hem gegeven of teruggeschonken moet worden en die ontwijfelbaar verhoogd wordt, wanneer hem een aandeel in de baten wordt verleend van die onderneming, waaraan hij zijn beste krachten wijdt, eerlijk, energiek, plichtsgetrouw en offervaardig.

De Overheid moet iederen arbeider een behoorlijk bestaan waarborgen. Dat kan, dat moet! Dat betekent, dat een arbeider zo maar niet onrechtvaardig ontslagen mag worden! Dat betekent sociale verzekering; deze moet worden uitgebreid maar tevens worden vereenvoudigd. Dat betekent eerbiediging en handhaving van ieders persoonlijke verantwoordelijkheid. Dat betekent goed wachtgeld, goed pensioen, goede vacantes. Het kan, het moet!

Het betekent niet op de laatste plaats, dat **privaat bezit, eigen bezit** ook van den arbeider moet worden bevorderd; **eigen bezit**

van een huis of tuin, van een kapitaalje voor den ouden dag of van een deelneming in de eigendom der productiemiddelen. Dat kan, dat moet!

En dat kan en moet door algemene overheidsbemoedigen worden bereikt.

Ach, elk woord is hier een dik boek.

Publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, hetgeen geenszins betekent, dat de Staat alle ondernemingen naast; integendeel! publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, waardoor werkgevers en werknemers gelijkberechtigde partijen worden om als mannen samen te werken aan het gesmeerd functionneren van hún raad in de machine van het algemeen belangenstelsel, publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie omvat op zichzelf tal van regelen, maatstaven en verordeningen, welke heel wat bijzondere wensen ondervangen.

Maar daar is meer van algemene orde. Van even groot sociaal-economisch als van finantiel belang is de eis, dat de lonen in verhouding staan tot de prijzen en — wat heel iets anders is — dat de prijzen in verhouding staan tot de lonen.

Onthouden wij dat ten eerste de koopkracht van het loonbedrag afhankelijk is van de prijzen, maar ook ten tweede dat het prijspeil beheerst moet worden in overeenstemming met de wereldprijs. Een brood mag geen honderd gulden gaan kosten, ook al zouden de lonen naar verhouding aan zulk een broodprijs worden aangepast. Wie tweemaal zoveel verdient als vroeger maar er minder voor kan kopen, verdient feitelijk minder dan voorheen. Het een: het loon, en het ander, de prijs, zijn scherp te onderscheiden zaken, hoewel zij met elkaar sterk verband houden. Vandaar dat de regeling van beide, vooral in deze na-oorlogse jaren de zwaarste sociaal-economische en finantiële zorgen van de regering uitmaakt, maar vandaar ook, dat de Katholieke Volkspartij vraagt, dat de Overheid in dezen waakzaam zij en met alle kracht naar beteugeling streve van een, om het geleerd te zeggen, „inflationistische prijsontwikkeling”. Dat beduidt om het minder geleerd uit te drukken, dat onze gulden zoveel mogelijk onze gulden moet blijven. Want wanneer dat niet zo blijft, dan wordt met enkele anderen: de kleine zelfstandige en de gepensioneerde en de rentenier, de arbeider het zwaarst geslagen slachtoffer!

Ook binnen de grenzen moet de orde bewaard blijven op loon- en prijspolitiek. Hierbij mag de regering niet vergeten, dat de voortbrengers op hun eentje geen gemeenschap vormen. Niets daarvan: een boekenschrijver heeft zijn lezers nodig, een predikant zijn toehoorders; een onderwijzer zijn leerlingen en de broodbakker zijn . . . broodeters. De klanten — en niet alleen die van den bakker doch evengoed die van den smid, den kruidenier, den fabrikant, den groot-industrieel hebben óók hun belangen, hun rechten. Zij moeten worden ingeschakeld bij een solide loon- en prijspolitiek; het zal als vanzelf gebeuren, wanneer het bedrijfsleven publiekrechtelijk wordt georganiseerd, wanneer dus de belangen van alle onderling afhankelijke partijen op elkander worden afgewogen.

En dan vergen wij een doelmatige regeling van alle werkgelegenheid. Kijk, het bedrijfsleven zelf heeft daarbij een belangrijke taak te vervullen. Wij moeten vooral niet alles aan de Overheid overlaten. Maar in verband met het regelen en het scheppen van werkgelegenheid heeft intussen de Overheid zich óók van plichten te kwijten. Zij overziet veelal het beste de arbeidsmarkt. Als alle jonge Nederlanders van plan zijn om onderwijzer te worden, kan niemand beter dan de Overheid tijdig die geestdrift in andere richtingen leiden. Zij kan de werkgelegenheid, die anderen voor onvolwaardigen openen, steunen en dit moet ze ook doen; zij moet zo nodig zelf werkgelegenheid verschaffen en dat geldt niet alleen zaken buiten het arbeidsproces staan, blinden bijvoorbeeld en onbetrekking tot hen, die door buitengewone en persoonlijke oorspronkelijke, maar het geldt ook in betrekking tot allen, die in het normale bedrijfsleven geen werk kunnen vinden. Voor hen moet arbeid gemaakt worden, door middel van cultuur-technische werken. En wien daarin werk „verschafft” wordt, hij moet zich niet voelen opgenomen in iets, wat wij vroeger „werkverschaffing” noemden; hij moet de zekerheid hebben, de overtuiging en dus de vreugde er van, dat hij nuttige arbeid verricht! Dientengevare moet hij met gelijke lonen betaald worden als in het vrije bedrijfsleven!

Mag een arbeider staken? Mag een arbeider worden uitgesloten? Zal er van staking en uitsluiting nog veel sprake wezen, wanneer de verschillende medewerkers in het productieproces vertegenwoordigd zullen zijn in publiekrechtelijke lichamen voor het bedrijfsleven, welke eigengerechtigd zullen zijn? Zal er van staking en uitsluiting veel gebruik worden gemaakt, wanneer de arbeiders ook ten aanzien van economische aangelegenheden medezeggenschap zullen hebben, — wanneer de leiding in ondernemingen ook tegenover de werknemers verantwoording verschuldigd is, — wanneer in de arbeidsvoorwaarden een behoorlijke rechtsgang is verzekerd?

De vraag beantwoordt zichzelf al ontkennend, indien in de gestelde condities wordt voorzien. De Katholieke Volkspartij wil, dat in al deze condities voorzien wordt. Dat moet, want dat kan!

Opnieuw dringt zich hier uit de geest van het wantrouwen een vraag naar voren: ach, zullen al die wensen geen vrome wensen blijven, doordat het kapitaal en de macht van het geld de verwezenlijking van zoveel moois tegenhouden? Een partij, die niet radicaal en niet vooruitstrevend en niet in de brede zin van het woord een Volkspartij is, zal deze vraag uit de weg gaan! De Katholieke Volkspartij eist echter dwingend: de Overheid moet bijzonder scherp toezicht houden op het bankwezen en op de samenbundeling van machtige maatschappijen, — op het kartel- en concernwezen. En als het nodig is om wille van het algemeen welzijn, dan ga de Overheid over tot socialisering van de eigen-
dom! Dat is bondig, dat is duidelijk!

VI

De middenstanders

Het feit, dat in het program de middenstander voor zich slechts één paragraaf vindt, mag en kan hem niet teleurstellen. Want in die ene paragraaf staan de waardigheid en de kracht van de middenstand duidelijk beklemtoond. Daarin vindt hij klaar verondersteld, dat de middenstand waarachtig zijn eigen boontjes wel doppen kan. Hij is er te veel voor de stand van initiatief, ijver, vasthoudendheid, zuiverheid en fierheid. Eén gevaar evenwel bedreigt die stand en dat is gelegen in de vraatzucht van het grootbedrijf. Onredelijke en onnodige uitbreiding van het grootbedrijf moet daarom worden belemmerd en belet. Middenstanders,, dat zal, dat moet, dat kan!

VII

De boeren, tuinders en landarbeiders

We weten 't wel: de boer klaagt altijd en wie dat glimlachend 'n waren boer toevoegt, zal 'm olijk zien lachen. Maar de laatste tientallen van jaren hebben ons volk geleerd, dat de boer en de tuinder en de landarbeider reden genoeg tot klagen hadden! Als een hagelbui of een watersnood 'n Nederlandsen goeden boer z'n oogst verwoest, dan klaagt ie niet. Dan vouwt-ie de handen en zucht-ie het Job na; 't is de Heer, die het gaf, de Heer, die het nam; de naam des Heeren zij geprezen.

Maar als de landbouw — nota bene de I.a.n.d.b.o.u.w, waar heel het volk van eet en melk dringt! — als de landbouw veronachtzaamd wordt in het streven naar het algemeen welzijn, dan klaagt de boer en terecht. Dat moet veranderen. De Overheid kan er voor zorgen, dat dit verandert. Wij eisen dat dus in ons program.

De eerste levensmiddelen moeten een prijs kunnen opbrengen, waarmee de arbeid, welke hun voortbrenging gekost heeft, rechtvaardig beloond wordt. De Overheid moet daarop toezien.

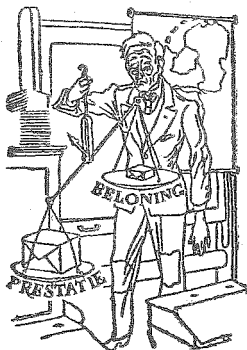
Het kleine boeren- en tuindersbedrijf moet een bestaan kunnen opleveren, want het bezit zijn eigen waarde. Denkt maar aan een klein bedrijf, dat een kwaliteitsproduct aan de markt brengt. Het is derhalve noodzakelijk, dat aan het kleine bedrijf een economisch verantwoorde grondslag gegeven wordt. Dit is een taak voor de Overheid.

Veel van de ordening in het industrieel bedrijf geldt met overeenkomstige toepassing ook voor het landbouw- en tuindersbedrijf. De boeren en tuinders vormen evenwel zó'n belangrijke volksgroep, dat herhaald worde, wat herzegd dient te worden. Grond- en pacht-prijzen moeten worden vastgelegd aan bepaalde maatstaven. De grond dient rechtvaardig verdeeld te zijn en die verdeling mag het zelfstandige klein- en middenbedrijf niet in de verdrukking dringen. Op alle mogelijke manieren dient de gezonde boerenstand bevorderd. Speculatie is daartoe geen middel; dat worde tegengegaan, maar uitbreiding van vestigingsmogelijkheden, oprichting van fabrieken, scholen en installaties, die de boerenstand zullen veredelen en versterken en hun land verbeteren en uitbreiden, dat zijn middelen, die ter hand moeten worden genomen en sterk bevorderd.

En zal in ons land de boeren- en tuindersstand nog een overschot aan volk opleveren — dat doet hij zeker — dan wake de Overheid er voor, dat die jonge boeren en tuinders en landarbeiders de stoere geaardheid van hun ras handhaven; zij moet voor arbeidsgelegenheid zorg dragen, desnoods buiten de landsgrenzen, opdat de innerlijke waarde van deze krachtige, karaktervastе mensen niet verloren ga op plaatsen en in fabrieken, waar de Nederlandse boer en tuinder zich ontworteld moeten weten!

VIII

Ambtenaren en onderwijzers

Zij moeten in één adem genoemd worden: de goede onderwijzer en de goede ambtenaar. Onwaardeerbare figuren in ons volk. Helaas: in dat „onwaardeerbare” heeft men al te vaak de klank van „onwaarde” gelezen. Daar heeft de Overheid, die de kwekeling met acte duidde en den arbeidscontractant een reuze-uitvindsel vond, de grootste schuld aan. Dat mag niet, dat kan niet. Ambtenaren en onderwijzers mogen niet achtergesteld worden bij hoofd-arbeiders in het vrije bedrijf. Zij verdienen dat niet; zij verdienen om hun toewijding méér; — welnu, dat zij die verdiensten dan ook beloond zien in... verdiensten!

K

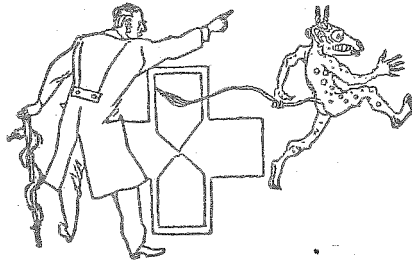
De levensavond

En al die werkers, zwoegers en ploetersaars worden oud. Maar de wereldgeschiedenis gaat sneller dan een mensengeschiedenis. Wie dertig jaren geofferd heeft voor een redelijk pensioen, kan — en thans is menigeen tot die trieste ontdekking gekomen! — tot de ervaring geraker, dat die pensionnering nog maar de helft van zijn levensillusie waard is. Het volk — en de Overheid dient daarin het voorbeeld te geven — heeft zijn grijsaards te eren. En is het noodzakelijk — Volk van Nederland: dat is op dit ogenblik allernoodzakelijkst! — dan moeten de pensioenen verhoogd en in overeenstemming worden gebracht met de gestegen kosten van het levensonderhoud. En de afgevaardigden van ons Nederlandse Katholieke volksdeel behoren daarvoor te zorgen en te vechten!

L

Gespieerd en gestaald

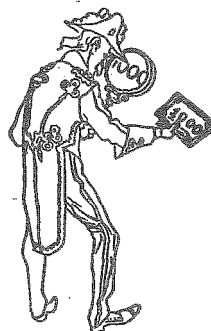
Er zijn mensen, die sterk van wil en geestkracht, zwak van lichaam zijn. Onwillekeurig doemt de schim van Roosevelt voor ons op. Zulke mensen kunnen hoofdarbeiders zijn, maar handarbeiders moeten een gespieerd lichaam hebben als kostbaar en onverwoestbaar schrijn voor hun gestaalde wil. Als alle Amerikanen Roosevelt waren, dan zag het er met de welvaart van dat werelddeel raar uit. Een gezonde ziel moet huizen in een gezond lijf; een gezond lijf waarborgt veelal de gezondheid der ziel.

De oorlog en de bezetting hebben de gezondheid van ons volk aangetast. Hoe heeft de tuberculose zijn verloren terrein heroverd! Hoe hebben de geslachtsziekten zich ingevreten in ons volk!

De Overheid mag daarvoor haar oogen niet sluiten. Zij moet alle steun bieden, opdat deze volksvijanden wederom gauw en radicaal verdreven worden. Steun bieden, Dat staat hier „met energie”. Dit houdt in, dat de Overheid moet laten doen, wat anderen in goede organisaties verrichten. Onze sociaal-hygiënische verenigingen doen voortreffelijk werk. Denken wij maar aan het Wit-Gele Kruis. Van dat werk mag de Overheid niets afnemen! Integendeel: zoo spoedig mogelijk moet de Overheid de positie van die verenigingen versterken door ze in een publiekrechtelijke organisatie samen te vatten. En daarbij moet zij méér doen. Zij moet de lichamelijke ontwikkeling en de gezondheid van het opgroeiend geslacht bijzonder behartigen. Zij moet het Ziekenfondswezen regelen, daaruit alle onderlinge strijd bannen en maken, dat het zijn dienende taak als orgaan van de gezondheidszorg kan waarnemen. Een eigenlijk is het nodig, dat er een algemeen nationaal gezondheidsplan wordt opgesteld en uitgewerkt, waarin de deskundigen, de artsen dus, de plaats innemen, welke hun om hun deskundigheid en verantwoordelijkheidsbesef toekomt. Het is hoogst dringend — het is uitermate urgent, dat onze geschonden volksgezondheid de nodige versterkende middelen krijgt. En daarom zal de Katholieke Volkspartij een zetel in het parlement aan een dokter geven en aan 'n goeie!

XI

'n Duppie is geen elf centen

'n Duppie is wel meer waard dan elf centen, zegt de goochemerd, zoals een gouden tientje honderden guldens opbrengt. Ra-ra, hoe kan dat? vraagt de eenvoudige, maar schrandere huisvrouw, die buiten alle finantiële gegoochel om weet, dat je met drie stuivers in je knip geen brood van eenentwintig cent kunt kopen. Je kunt je duizelig maken met het gepieker over de hier gestelde tegenstrijdige problemen. Het hoeft niet, want waar en gezond is alleen dit houvast:

Zoals iedere dagloner elk dubbeltje om moet keren en gelijk elke leraarsvrouw ieder kwartje moet omkeren, voordat ze 't uitgeeft, zo moet vadertje staat elk rood-ruggetje om-en-om-en-omdraaien, voordat hij het besteedt!

Maar wie is vadertje Staat? De dagloner is een man met klompen aan en een blauw boezeroen; de leraarsvrouw heeft rappe handen en 'n beetje poeder op haar wangen, maar... niemand kan

zeggen of vadertje Staat een kale schedel of een grijze baard heeft. Vadertje Staat is een denkbeeld, een verzinsel, en de kinderen van Vadertje Staat, de ambtenaren van vlees en bloed, de ministers in witte broek en rok, die spelen met het rode ruggetje!

Nu weten we, dat, wanneer de kinderen van den dagloner met het dubbeltje gaan spelen, z'er voor twaalf centen snoep voor zullen kopen; als de kinderen van de leraarsvrouw het kwartje in handen krijgen, hollen zij er mee naar de bioscoop. En als de kinderen van vadertje Staat, van wien wij alleen weten, dat hij een brede rug moet hebben, waarop veel valt af te schuiven, als de kinderen van vadertje Staat het rode ruggetje tussen hun vingers hebben, dan is de bekoring groot om er 'n paar meer bij te laten drukken.

Dat mag niet! 'n Dubbeltje is tien harde centen; 'n miljoen is tien harde ton. Wie het laatste miskent, miskent het eerste. Een staatsbegroting of een staatsschuld met twintig nullen mag ons onze werkelijkheidszin niet ontnemen. Zowel letterlijk als figuurlijk geldt: wie tegenover een nul staat, moet op z'n qui-vive wezen!

Het hoofdstuk van ons program, dat over het finantiëel herstel handelt, is het kortste van al, maar ondanks het feit, dat deze stof boven de pet van menigen burger uitgaat, is het een van de duidelijkste.

Wij herhalen: de verhouding van lonen en prijzen mag geen inflatie in de hand werken en dit houdt in, dat de sterk gestegen staatsschuld niet zó hoog mag stijgen, dat ze ongrijpbaar en niet te overzien wordt.

Schuld moet betaald worden. Veel verrijking vindt haar oorzaak in de oorlog. Het algemeen belang vordert, dat de oorlogswinst, die voor een deel rechtvaardig en strikt eerlijk verkregen kan zijn, danig belast wordt, terwijl alle winst, verworven in onmaatschappelijk wangedrag van zwarte handelaren en collaborateurs geheel gevorderd zal moeten worden ten bate van het berooide vaderland. Ja, door een vermogensheffing zullen allen, hetzij zij winst, hetzij zij tijdens de oorlog geen winst gemaakt hebben, bij te dragen hebben in het finantiëel herstel!

Zuinigheid zij geboden. Dit is een vriendelijke zegswijze voor de radicale eis: de Overheid mag niet met geld smijten! De Overheid mag zelfs de schijn niet wekken, dat zij de waarde van een penning miskent. Zij moet daarom een nationaal welvaartsplan opstellen en ieder jaar binnen het kader van dat plan met een begroting komen. Het volk moet weten, waar het aan toe is. Het moet ook weten, dat zijn belastinggelden nuttig worden besteed. Wat er binnenkomt, mag niet alleen maar uitgegeven worden. Ook dient er van gespaard. Dit geldt zo goed voor het huishouden van de Staat als voor dat van den burger. De belastingpolitiek moet bij dit alles gehuuden en grote gezinnen respecteren en nooit mogen de duimschroeven zo stevig worden aangedraaid, dat de rechtvaardigheid overschreden wordt. Dit wil zeggen, dat de belastingdruk het volk niet ontegenen mag. Dit houdt in, dat de eerste levens-

heid smeekt, die strijdt en onoverwinnelijk is zelfs in de dood, maar die niet haat, omdat de haat verstikt en onvruchtbaar maakt. . .

De overheid regelt de reactie van het getergde land.....

Wanneer kwaads apen van jongens den koning der dieren, den nobelen leeuw, gesard hebben, dan zal de directeur van de dierentuin de gracht, die het vrije domein van zijn majesteitlijke beschermelingen omgrenst, niet piempen om het dier de kans te geven op zijn lastposten los te stormen; de directeur zal zijn machtig, sterk, overspannen leeuwenvolk eerder afleiden, ook als de rekels zijn teruggedeinsd. Iedere vergelijking gaat mank: onze vijanden waren duizendmaal erger dan kwajongens, wij zijn als mensen koninklijker dan leeuwen... de overheid, zij is misschien niet meer dan de directeur van een dierentuin. Hoe het zij: de Nederlandse leeuw is opgehitst tot het uiterste. Maar dit mag niet tot gevolg hebben, dat men de omheining van de Nederlandse tuin afbreekt.

Van grote betekenis — een betekenis, die de innerlijke waarde van de Katholieke Volkspartij treffend aanduidt — is ontegenzeggelijk de tweede paragraaf van het eerste programmoofdstuk.

Met kracht dienen alle publieke uitingen en praktijken te worden tegengegaan, die ingegeven door rechtmatige verafschuwing van het ons aangedane kwaad, in de overweldigers van ons volk geen medemens en meer erkennen.

Bemint uw vijanden!

't Is moeilijk maar noodzakelijk. Moeten een mens en een gezin zich Gods zegen waardig maken, een volk moet dit ook. Een christelijk volk slechts kan dit beseffen. Eert God — hebt uw vijanden lief!

Nooit zou men van een herstelde Moerdijkbrug kunnen spreken, wanneer een verdwaasd bouwmeester een der pijlers van hout zou laten optrekken. Nooit zal men van een herrezen Nederland kunnen gewagen, als weerwraak en haat blijven gevoed. De houten pijler moet er een van graniet en basalt zijn — onrechtvaardigheid en ongerechtigheid moeten worden vervangen door rechtvaardigheid en gerechtigheid. En gelijk op de sterkste pijlers de bogen met de wijdeste spanning rusten, zal op liefde en recht de nationale fierheid zetelen.

Zo worden nationale trots en politieke zuivering en berechting vervlochten in de eisen van geestelijke en zedelijke aard, welke geworteld zijn in het maatschappelijk, Katholiek beginsel.

In het belang van de Nederlandse Staat moet het overheidsapparaat snel en rechtvaardig gezuiverd worden en tegelijkertijd

Dat ideaal veronderstelt zindelijk een geduchte Grondwetswijziging. Deze moet dan ook zo spoedig mogelijk tot stand komen. De nieuwe wezenlijke kenmerken van ons Koninkrijk behoren in een voornaamste staatsstuk te worden neergelegd.

Maar Nederland, zoals het begrensd ligt tussen Duitsland, België en de Noordzee, verdient zelf staatkundig ook herzien, hersteld en uitgebouwd te worden.

In de laatste tientallen jaren is de staatsbemoeling zo uitgebreid, dat de gemeente en de provincie, die het best zichzelf kunnen en dus moeten besturen, bevoegd en bevaderd worden. Het gevaar is daarbij groot, dat „bevaderen” neerkomt op een „bestiefvaderen”. Wat een lagere instantie kan doen, moet een hoge instantie niet verrichten. Wie grote kinderen heeft, laat de jongens op Zaterdagavond de schoenen en de meisjes het koper poetsen. Dat is goed voor de kinderen, de moeder, den vader en heel het huishouden. Geen mens kan met zijn egen lopen en met zijn voeten zien, al kan hij prat gaan op nog zoveel eksterogen; de Staat kan de zorgen van de dorpsgemeente niet behartigen; de provincie mag het land niet besturen!

Ook hier is het noodzakelijk, dat de orde wordt hersteld; dat het staatsbestel wordt versterkt. Het goede moet gehandhaafd blijven, denkt hierbij aan de ministeriële verantwoordelijkheid en aan de verantwoordelijkheid van bestuurders in provincie en gemeente; het betere moet worden nagestreefd: de zelfstandige werkingsfeer van de provincie zal moeten worden uitgebreid, en de plaatselijke eigenaardigheden van de gemeenten, de kleine, de grotere en de grootste gemeenten, zullen niet mogen worden verwaarloosd.

De vervulling van ieder verlangen en elke eis betekent een gouden krul en een gulden versiersel aan de troon der democratie. Dit wil letterlijk zeggen: de heerschappij van het volk. Om de gewenste invloed op 's lands bestuur en 's rijks regering uit te oefenen groepeer het volk zich in partijen; dat weet gij, die met hart en vurigheid met hoofd en beleid gekozen hebt voor de Katholieke Volkspartij. Maar weet ge ook, dat de Grondwet en de Kieswet géén partijen kennen? Het is desondanks toch wel gewenst, dat die partijen minstens wettelijk worden beschermd, dat haar werkzaamheid gewaarborgd wordt en dat wordt toegezien op het hooghouden van het democratisch beginsel in de partij. Jaja, er kunnen partijen zijn, die schermen met de democratie maar nochtans de democratie om hals zoeken te brengen. Wij zijn er al de dupe van geworden in 1940: we konden er nog wel eens de dupe van worden!

Loer, pas op je ganzen; regering, pas op je partijen!

XIII

Kolen voor het vredespaleis

De meeste wagens van onze kolentrein zijn bezorgd. Met de rest moeten wij de centrale verwarming van het Vredespaleis stoken.

De wereld is bijna angstig klein geworden, sinds Batavia een paar dagvluchten ver van Amsterdam en New York vier-en-twintig uur van Schiphol gescheiden ligt. In die kleine wereld leven wij als een internationale gemeenschap met Fransen, Britten, Russen, Afrikaanders, Scandinaviërs, Spanjolen, Amerikanen, Chinezen..... zet de lange litanie van alle stammen en talen maar voort.

Leven wij óók in een internationale orde?

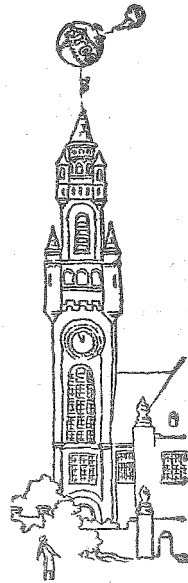
Geeft zelf op die vraag het antwoord!

Is die internationale orde niet meer en vuriger dan ooit gewenst?

Een gelovig mens, die de laatste vijf jaren van verschrikking niet vergeten kan en denkt aan het geheimzinnige maar vervaarlijke probleem van de atoombom, vouwt hier de handen en roept ter beantwoording van de laatste vraag den Schepper van alle krachten en raadseleu der natuur aan.

Een volkspartij, die realistisch is en radicaal, onttrekt zich, intussen niet aan de vraagstukken, welke de internationale orde in het algemeen beschouwd en de wereldvrede, gezien in het raam van onze droeve dagen, opwerpen. Wij zien om te beginnen in, dat het naaste verleden ons lessen geleerd heeft, die ons volk moet onthouden. Onze oude zelfstandigheidspolitiek moeten wij verlaten. Wij leven niet op een eiland in het midden der kokende zeeën. Wij bewonen met andere volken onze planeet en met die volken dienen wij in vrede te leven, méér: wij zullen met hen samenwerken om de wereld en ons Koninkrijk een geestelijk en stoffelijk welzijn te hergeven.

Wij geven onze zelfstandigheidspolitiek prijs maar niet onze zelfstandigheid. Ons volk zullen wij daarom streng en ernstig van vreemde smetten vrij houden en fier en bewust zullen wij staan op de erkenning van Nederland als middelgrote mogendheid. Hierbij mogen wij een vergelijking maken met de nationaal-maatschappelijke orde: zoals de middenstand in het volksbestaan om wille zijner eigen deugden en hoedanigheden onmisbaar is, zo is het een

middelgrote staat in het volkerenbestaan! Wij hebben onze eigen geestelijke hoedanigheden, welke haar neerslag vinden in stoffelijke prestaties. Ten overvloede hebben wij dat in de tweede wereldoorlog getoond en te voren in ons opbouwend werk ginds in Indië en ver in de West.....

Wie dit standpunt huldigt, zal opkomen voor een eigen Nederlandse partij in het concert der volkeren. Als er één volk is, dat de vrede bemint, dan is dat het Nederlandse volk. Wij zullen de vurigste voorstanders zijn van een doeltreffende orde, een rechtvaardige vrede en van een internationale stichting, waarvoor op democratische grondslagen een hecht paleis worde opgetrokken. De gevolgen, welke aan dit standpunt vastzitten, hebben wij met offervaardigheid maar ook met beleid te aanvaarden; wij hebben ons aandeel te nemen in een land-, zee- en luchtmacht en zullen leger en vloot zo sterk maken, dat zij zo nodig in alle delen van het Koninkrijk met succes zullen kunnen optreden.

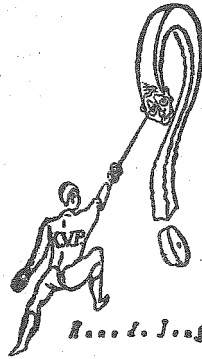
Maar niet valt in de internationale orde de klemtoon op het strijdvaardige en het militaire; de economische en de culturele verbondenheid der volken worde eveneens versterkt en vrucht dragend gemaakt. Bijzonder moet het economisch verkeer met het buitenland bevorderd worden.

Tot dusver is in dit hoofdstuk de naam onzer vijanden, met wie nog geen vrede gesloten is, niet genoemd. Maar de Duitsers en de Japanners, hoe ook verslagen, blijven hun schaduwen over ons rijk werpen. De vrede zal op een reële wijze moeten worden gesloten en de besprekingen zullen moeten worden gehouden in een geest van moreel besef. De schadeloosstelling, welke van den vijand geëist moet worden, zal verantwoord moeten zijn. Maar dat wil in het geheel niet zeggen, dat Nederland mag afzien van zijn eigen schadevergoedingseisen. De aanvaarding van een beperkte strook Duits grondgebied zal daarbij noodzakelijk blijken; de bevolking die deze strook bewonen zal, zal van haar haardsteden verdreven worden, voor zover zij een gevaar betekent voor de openbare orde en de rust of de onafhankelijkheid der burgers, die daar leven of zullen leven. Als Duitsland trouwens onder een internationaal beheer komt, zal Nederland medezeggenschap eisen.

En ten slotte vergt ons volk, dat de diplomatieke dienst wordt gedemocratiseerd. Niet mag het nationale bestuur geregeld worden door honderdvijftig volksafgevaardigden en het internationaal beleid door honderdvijftig polyglotten, die zich in een klink opsluiten! Hiermede wordt de laatste zak coques leeggestort in de kelderruimte van het Vredespaleis, dat nog altijd rank en sierlijk, onbeschadigd en heerlijk prijkt in 's-Gravenhage, de koninklijke residentie en de stad van 's lands regering.

XIV

Een uitdaging

Aan het einde van deze uiteenzetting over het Staatkundig programma van de Katholieke Volkspartij zou een prijsvraag geen kwaad figuur slaan. Een flink bedrag zou kunnen worden uitgelooft aan hem, die zou kunnen aantonen, dat slechts één van de bijna tachtig paragrafen een ijdele klank bevat, een loze belofte, welke niet te verwezenlijken is, omdat het geld zou ontbreken of de omstandigheden de mogelijkheden daartoe zouden uitsluiten. Niemand en geen mens vermag dit echter aan te tonen.

Vandaar dat hier geen sprake van een prijsvraag kan wezen, — ofschoon ge, als ge op prijsvragen verzet zijt, de Opmars eens moet opslaan, — maar van een uitdaging. Na deze uitdaging kan rustig worden afgedrukt. Op ieder Staatkundig verlangen, op elk punt van het uitgestippelde werkprogramma past immers eenende-zelfde regel: in de eerstvolgende jaren kan het worden verwerk-

Het kan, dus het moet!

Het moet en het zal!